

METODY PRACY

stosowane podczas prowadzonych zajęć

w Zespole Żłobków Miejskich W Rybniku

Priorytetem naszej działalności jest stworzenie naszym wychowankom klimatu bezpieczeństwa i wspólnego zaufania w grupie. Ponieważ każde dziecko jest inne i każde z osobna ma swój wewnętrzny program rozwoju oraz charakterystyczne indywidualne cechy osobowości, wykazuje się różnymi predyspozycjami, zainteresowaniami i zdolnościami, dlatego będziemy wykorzystywać różne metody w pracy, po to, by każde dziecko mogło bez lęku rozwijać swoje najlepsze strony.

Jeśli predyspozycje i uzdolnienia dziecka nie zostaną w porę dostrzeżone, mogą zaniknąć bezpowrotnie.

Dlatego będziemy stawiać na wszechstronny rozwój dzieci, który jest zgodny z ich indywidualnymi potrzebami, możliwościami oraz oczekiwaniami rodziców,

zapewniając dzieciom przede wszystkim:

- poczucie bezpieczeństwa,
- poczucie własnej wartości,
- pomoc w dążeniu do samodzielności,
- dobre wzorce osobowe.

Metody pracy stosowane podczas zajęć w naszych żłobkach zależą od właściwości danej grupy opiekuńczo – wychowawczej to jest :

- wieku dzieci,
- specyficznych potrzeb rozwojowych w danej grupie,
- możliwości rozwojowych.

Wychowawca danej grupy wraz z opiekunkami decydują o stosowanych metodach pedagogicznych podczas planowania i organizowania tygodniowych planów pracy opiekuńczo – wychowawczo – edukacyjnej.

Do Zespołu Żłobków Miejskich w Rybniku uczęszczają dzieci o specjalnych potrzebach, dzieci z orzeczeniami o niepełnosprawności, z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, dzieci, które przebyły choroby, dzieci pochodzących z trudnych środowisk, dzieci z rodzin uchodźczych oraz cudzoziemców, co powoduje, że w każdej grupie

opiekunowie uwzględniają zróżnicowane potrzeby dzieci i do nich dostosowują nie tylko metody pracy ale również harmonogram oraz plan działań.

Pedagogika polisensoryczna

- Poranny krąg, zabawy powitalne, zabawy integracyjne;
- Użycie ścieżek sensorycznych, piasku kinetycznego;
- Pobudzanie zmysłu smaku poprzez degustację;
- Pobudzenie zmysłu smaku poprzez wprowadzenie nowych potraw o różnym smaku i konsystencji;
- Pobudzanie zmysłu węchu poprzez wąchanie kwiatów, przypraw;
- Stosowanie aromaterapii;
- Rozwijanie zmysłu słuchu poprzez osłuchiwanie i naśladowanie prostych dźwięków np. odgłosów zwierząt, pojazdów;
- Zachęcanie do wykonywania prac plastycznych przy użyciu różnych pomocy dydaktycznych;
- Kształcenie zmysłu wzroku poprzez obserwację różnych eksperymentów.

Pedagogika Marii Montesorii

- Praktyczne ćwiczenia ręki - zabawy wspierające rozwój motoryki małej:
 - zabawa klockami;
 - wkładanie i wyjmowanie elementów z pojemników;
 - papier: chwytanie, darcie, składanie;
 - malowanie farbami;
 - ciastolina, plastelina, ciasto: lepienie, wałkowanie;
 - przyczepianie i odczepianie;
 - włączanie przycisków.;
 - samodzielne jedzenie;
 - malowanie;
 - mycie rąk;

- sprzątanie zabawek do pudeł;
- zabawy piłką – rzucanie, łapanie, turlanie.
 - Słoneczko urodzinowe;
 - Lekcje ciszy.

Zajęcia i zabawy dydaktyczne

- Realizowanie tematu według Roczego Planu Edukacyjnego zgodnie z miesięcznymi planami pracy w formie zajęć edukacyjnych;
- Rozwijanie kompetencji społecznych wśród dzieci :
 - ✓ dawanie dzieciom wskazówek, jak ze sobą współpracować (np.: *Najpierw on, potem ty*);
 - ✓ dawanie dzieciom możliwości decydowania, z kim chcą się bawić, samemu pozostając w pobliżu;
 - ✓ dawanie wskazówek, jak dziecko może się zachować w konkretnej sytuacji, a nie czego ma nie robić (koncentracja na komunikatach korygujących pozytywnych);
 - ✓ wprowadzanie zasad funkcjonowania dzieci w grupie i wyjaśnianie dzieciom ich znaczenia ;
- Personel w relacjach z dziećmi stwarza sytuacje, w których mają one możliwość budowania poczucia przynależności do grupy, m.in. poprzez: rytuały codziennego przywitania i pożegnania:
 - ✓ wspólnie realizowany harmonogram dnia, z powtarzającymi się zabawami integrującymi dzieci;
 - ✓ aranżowanie wspólnych zabaw w kilkuosobowym gronie;
 - ✓ włączenie dzieci w dekorowanie sali;
 - ✓ stwarzanie możliwości naśladowania innych dzieci i zabaw równoległych;
 - ✓ modelowanie społecznych interakcji podczas zabaw z dziećmi, w których uczestniczy;
 - ✓ zwracanie uwagi na sygnały zainteresowania dziecka innymi dziećmi i wspieranie nawiązywanie relacji między dziećmi;
 - ✓ wykorzystywanie wiedzy o zainteresowaniach i temperamencie dzieci do angażowania ich we wspólne zabawy.
- Personel aranżuje przestrzeń tak, żeby dzieci mogły widzieć, co robią inni :

- ✓ podział sali na kilka stref wyposażonych w zróżnicowane zabawki i materiały, w których dzieci mogą podejmować różnorodne działania dostosowane do ich wieku i potrzeb rozwojowych;
- ✓ zorganizowanie przestrzeni w sposób umożliwiający jej przekształcanie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania dzieci (m.in. niskie płotki oddzielające przestrzeń możliwe do przesuwania lub duże klocki oddzielające strefy aktywności).

Pedagogika kulturowa

- Teatrzyki dla dzieci w wykonaniu opiekunów lub zaproszonych artystów;
- Słuchanie muzyki na żywo (np. gry na instrumencie);
- Zajęcia rytmiczne i umuzykalniające;
- Wycieczki, np. do biblioteki;
- Bajkoterapia;
- Dostarczanie dzieciom możliwości obcowania ze sztuką (rzeźbą malarstwem, rysunkami) o wysokiej jakości artystycznej;
- Umożliwienie dzieciom aktywności twórczej na zewnątrz budynku – w naturze.

Pedagogika twórczej aktywności plastycznej

- Swobodna ekspresja twórcza wyrażana pracami plastycznymi;
 - Wspieranie dzieci przez informacje zwrotne w czasie aktywności twórczych bez poprawiania ich i oceniania;
- zapewnienie dzieciom czasu na szukanie kreatywnych rozwiązań w ciągu całego dnia;
- stwarzania dzieciom możliwości do kreatywnych działań konstrukcyjnych (klocki, pudła, pojemniki);
- zapewnienie w ciągu całego dnia dostępu do różnorodnych materiałów plastycznych, takich jak: kartki, kredki, mazaki, plastelina, ciastolina, klej;
- zapewnienie miejsca gdzie dzieci mogą swobodnie tworzyć;
- Umożliwienie dzieciom aktywności twórczej na zewnątrz budynku – w naturze.

Pedagogika aktywnego słuchania muzyki klasycznej według metody Batii Strauss

- Aktywne słuchanie muzyki mające na celu rozbudzanie wrażliwości estetyczno-muzycznej dzieci, rozwijanie zamiłowania do muzyki;
- Słuchanie muzyki klasycznej podczas zajęć plastycznych czy podczas pracy własnej dzieci z materiałem do ćwiczeń praktycznych, a także jako wyciszenie;
- „Batimuzykowanie” to dawka pozytywnej energii na cały dzień.

Pedagogika Carla Orffa

- Śpiew i gra na prostych instrumentach perkusyjnych (tzw. instrumentarium Orffa, w skład którego wchodzi: bębenki, tamburyna, kołatki, grzechotki, trójkąty, dzwonki melodyczne);
- Aktywne słuchanie muzyki mające na celu rozbudzanie wrażliwości estetyczno-muzycznej dzieci, rozwijanie zamiłowania do muzyki, śpiewu oraz tańca;
- Improwizacja i rozwijanie ekspresji, w której najważniejszym elementem jest rytm;
- Swobodna ekspresja wyrażana w tańcach z rekwizytami;
- Zabawy taneczne w kole, zabawy muzyczne.

Zabawy logopedyczne

- Wspieranie rozwoju mowy, słuchu i aparatu artykulacyjnego;
- Usprawnianie aparatu artykulacyjnego;
- Wzbogacanie słownictwa;
- Kształtowanie prawidłowego toru oddechowego;
- Proste ćwiczenia, które są wprowadzane podczas codziennych aktywności, jak naśladowanie odgłosów, dmuchanie czy śpiewanie;
- Piosenki i zabawy w języku angielskim;
- Wyraźne artykułowanie, modelowanie głosu, żeby wzmocnić zaangażowanie dzieci w rozmowę;

– używanie różnych słów z różnych kategorii (przedmioty, działania, uczucia, funkcje);

- częste stwarzanie dzieciom okazji do wspólnego czytania książek, oglądania ilustracji;
 - Podczas czytania zachęcanie dzieci do aktywności takich, jak: przewracanie kartek, zadawanie pytań, odpowiadanie na pytania, podążanie za rymami, powtarzanie znanych fragmentów;
- pokazywanie i opisywanie ilustracji w książkach, zachęcanie do rozmowy na temat treści i ilustracji;
- stwarzanie dzieciom okazji do samodzielnego oglądania książek;
- opowiadanie dzieciom różnych historii i bajek;
- objaśnianie znaczenia nowych słów przy wykorzystaniu gestów i mimiki;
- stosowanie uproszczeń (ale nie języka „dziecinnego”) w kontaktach z dziećmi jeszcze nie mówiącymi lub zaczynającymi, używanie krótkich zdań;
 - Często rozmawianie z dziećmi:
- rozmawianie z pacynkami, pluszakami;
- towarzyszenie dzieciom, kiedy coś ustalają między sobą;
- rozmowy z dziećmi na temat tego, co jest aktualnie przedmiotem ich uwagi;
- wspieranie komunikowania się dzieci ze sobą oraz personelem (zabawy w telefon, w przyjęcie, w dom);
- towarzyszenie dzieciom w zabawach i częste komentowanie tego co one robią;
- dopytywanie dzieci o ich potrzeby w czasie codziennych czynności, takich jak toaleta czy jedzenie.

Pedagogika Klanzy

- Zabawy z chustą animacyjną;
- Zabawy ułatwiające wejście w grupę, poznanie nowego otoczenia;
- Zabawy likwidujące napięcie mięśni i napięcie psychiczne;
- Zabawy odprężające;
- Zabawy rozluźniające;

Zabawy Metodą Ruchu Rozwijającego wg Weroniki Sherborne

- Zabawy wykorzystujące ruch oraz wzajemne relacje fizyczne, emocjonalne i społeczne do rozszerzania świadomości własnego ciała i świadomości przestrzeni;
- Poznawanie poszczególnych części ciała;
- Rozwijanie usprawnienia ruchowego;
- Poglębianie kontaktu z innymi ludźmi, poczucie partnerstwa, bliskości;
- Swoboda ruchu, prostota i naturalność;
- Okazja do rozładowania energii;
- Radość działania w grupie;
- Wierszyki – masażyki , relaks, odprężenie;

Zabawy wspierające rozwój motoryki dużej

- Aktywności w zakresie dużej motoryki ze szczególnym uwzględnieniem zabaw na powietrzu:
 - zabawy w torze przeszkód;
 - swobodne zabawy na zewnątrz na nierównej powierzchni;
 - bieganie;
 - wspinanie się;
 - skakanie;
 - przechodzenie przez przeszkody;
 - popychanie i ciągnięcie przedmiotów i zabawek;
 - kopanie w piaskownicy
- Zabawy wspierające czucie głębokie oraz kształtujące schemat własnego ciała:
 - turlanie;
 - huśtanie się;
 - przeciskanie się przez tunel;
 - otulanie kocem;
 - masowanie.

Celebrowanie świąt i innych ważnych wydarzeń

- Urodziny dzieci w uzgodnieniu z rodzicami, wprowadzenie prostych zwyczajów/rytuałów świętowania w grupie urodzin, taki sam dla każdego dziecka w grupie;
- Dzień Dziecka,
- Dzień Babci i Dziadka,
- Dzień Matki,
- Dzień Rodziny
- Urządzenie wspólnej celebracji święta
- Świątowanie powszechnie celebrowanych świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocy, z założeniem i uważnością na różnice kulturowe.

METODYKA I WSKAZÓWKI METODYCZNE DLA PERSONELU OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZEGO

w Zespole Żłobków Miejskich w Rybniku

Metodyka pracy opiekuńczo-wychowawczej ma charakter praktyczny, opiera się na ogólnych podstawach teorii wychowania opiekuńczego i koncentruje się na dostarczaniu opiekunowi instrumentarium metodycznego (celów, zadań, zasad, metod, technik, form) służącego realizacji opieki wychowawczej i wychowania opiekuńczego w procesie opiekuńczo-wychowawczym zmierzającym do usamodzielnienia podopiecznego-wychowanka.

Pamiętać należy, że cele metodyki pracy opiekuńczo-wychowawczej służą ostatecznie osiągnięciu podstawowych celów i wypełnianiu zadań podejmowanych przez opiekunów-wychowawców wobec dzieci podopiecznych-wychowanków, które najogólniej można ująć jako dążenie do stworzenia warunków optymalnego rozwoju i kształtowania osobowości wychowanka, tak aby mógł on sobie radzić w samodzielnym, niezależnym i odpowiedzialnym funkcjonowaniu.

Jednym z podstawowych zadań metodyki pracy opiekuńczo- -wychowawczej jest poznanie złożonych uwarunkowań rozwoju wychowanka, co oznacza konieczność określenia jego możliwości psychofizycznych (stanu zdrowia, charakteru, cech osobowościowych, mechanizmów regulacyjnych). Konieczne jest również dobre rozpoznanie dotychczasowych warunków rozwoju wychowanka w jego środowisku

rodzinnym (dotychczasowej historii życia). Ponadto bardzo ważne jest poznanie środowiska rodzinnego dziecka.

Podstawową funkcją żłobka jest uzupełnianie opieki rodzicielskiej. Organizacja placówki powinna stanowić rozszerzenie naturalnego środowiska wychowawczego dziecka, jakim jest rodzina, a działania opiekuńcze podejmowane w żłobku mogą znacząco wpływać na jakość wypełniania zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec małego dziecka i stanowić teren stymulujący jego rozwój psychoruchowy.

Wśród najważniejszych form pracy opiekuńczej w żłobku wymienia się:

- indywidualne kontakty opiekunów z dziećmi,
- zabawy i zajęcia stymulujące ich rozwój,
- swobodną aktywność podopiecznych.

Zadania opiekuńczo-wychowawcze w żłobku realizowane są zgodnie z następującymi zasadami:

- bezpieczeństwa,
- indywidualizacji,
- akceptacji i dobrego kontaktu z dzieckiem,
- konsekwentnego postępowania,
- aktywizacji.

Żłobek stanowi uzupełniającą instytucję socjalno-opiekuńczą, która jednocześnie wspiera rodziców w spełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, troszcząc się o zapewnienie najmłodszym wychowankom nie tylko opieki, ale również jak najkorzystniejszych warunków rozwoju.

Działalność opiekuńczo-wychowawcza, jak każdy inny rodzaj działalności pedagogicznej nosi znamiona działania celowościowego (określanego również mianem działania zorganizowanego). Jest to taki rodzaj podejmowanych czynności, który wymaga koncentracji wokół dążenia do realizacji założonego celu (lub założonych celów). Praca opiekuńczo-wychowawcza bez wątpienia stanowi działanie celowościowe. Trzeba też podkreślić fakt, że jest działaniem szczególnie ważnym, gdyż dotyczy bardzo delikatnego podmiotu, jakim jest podopieczny-wychowanek – dziecko, człowiek, który wymaga dużej wrażliwości pedagogicznej i ostrożności w podejmowanych wobec niego działaniach. Szczególnie ważnym etapem w działalności opiekuńczo-wychowawczej, rozpatrywanej w kategoriach cyklu działania zorganizowanego, jest etap wstępny (przygotowawczy), tak jak w przypadku każdego działania aspirującego do osiągnięcia jak najwyższego poziomu efektywności. Konieczne jest tu bowiem precyzyjne określenie celów działalności opiekuńczo-wychowawczej, zarówno celu nadrzędnego, jak i celów szczegółowych.

Ustalanie celów musi zostać oparte na rzetelnej diagnozie aktualnej sytuacji wychowawczej podopiecznego. Ponadto musi również uwzględniać możliwe do wykorzystania wewnętrzne i zewnętrzne warunki realizacji założonych celów, w tym zasoby środowiska wychowawczego. Samo ustalenie celów podejmowanych działań jest

jedynie punktem wyjścia w pracy opiekuńczo- -wychowawczej. Cele wyznaczają kierunek podejmowanych czynności, a ich efektywna realizacja wymaga dokładnego zaplanowania kolejnych zadań, które winny przyjąć postać planu pracy opiekuńczo-wychowawczej.

Na etapie przygotowawczym konieczne jest więc nie tylko ustalenie konkretnych celów działania opiekuńczo-wychowawczego, ale również sporządzenie wykazu zadań z jednoczesnym określeniem metod i środków niezbędnych do ich realizacji. Dobrze przygotowanie do działania jest jego warunkiem koniecznym i daje szansę na jego większą skuteczność. Im lepiej więc zostanie zrealizowany etap preparacyjny, tym łatwiejszy będzie etap realizacji.

Etap realizacji działalności opiekuńczo-wychowawczej również wymaga od opiekuna i wychowawcy wysokiego poziomu kompetencji, zarówno osobistych, jak i społecznych, w tym zawodowych. Szczególnie istotną rolę odgrywają na tym etapie dobrze dobrane i umiejętnie realizowane metody prowadzące do osiągnięcia zamierzonych celów.

Kolejnym etapem działalności opiekuńczo-wychowawczej jest etap kontroli efektów, który powinien być traktowany jako proces jej ewaluacji. Końcowa ocena wyników działania nie może ograniczyć się wyłącznie do stwierdzenia, czy i w jakim stopniu zakładane cele zostały osiągnięte, ale powinna stanowić pogłębioną analizę osiągniętych efektów pracy, przyczyniającą się do udoskonalenia podejmowanych zadań w obszarze pracy opiekuńczo-wychowawczej oraz umożliwiającą ewentualne skorygowanie planu lub mogącą stanowić podstawę wyznaczenia dalszych kierunków działań opiekuńczych i wychowawczych. Dobrze zrealizowany etap końcowej oceny cyklu działania pozwala na przejście do nowego etapu przygotowawczego, co nie tylko umożliwia utrzymanie płynności całego cyklu, ale też w znacznym stopniu ułatwia przygotowanie i realizację kolejnych zadań opiekuńczo-wychowawczych.

ZASADY

O efektywności osiągania celów i realizacji zadań z zakresu opieki i wychowania w znacznym stopniu decyduje znajomość i respektowanie zasad, ujmowanych w postaci prakseologicznych norm pracy opiekuńczo-wychowawczej, których przestrzeganie warunkuje poprawność i efektywność realizowanych zadań, chociaż nie dają one gwarancji pełnej niezawodności. Ranga znaczenia zasad w metodyce pracy opiekuńczo-wychowawczej wynika stąd, że odpowiadają one na pytania dotyczące norm, jakimi należy się kierować, i reguł, jakich należy przestrzegać w pracy opiekuńczo-wychowawczej.

W literaturze przedmiotu pojawia się stosunkowo wiele klasyfikacji zasad wychowania. Wśród najczęściej przywoływanych pojawia się między innymi typologia proponowana przez Irenę Jundziłł, która ujmuje zasady w następujący sposób :

- właściwe rozeznanie potrzeb dzieci;
- indywidualizacja w zaspokajaniu potrzeb;
- wychowawczy charakter opieki;

- pozostawienie dziecka, w miarę możliwości, w jego naturalnym środowisku;
- odpowiednie wykorzystanie środków;
- optymalizacja warunków rozwoju dziecka;
- sprawiedliwość w zaspokajaniu potrzeb;
- współdziałanie w zaspokajaniu potrzeb z całym wychowującym społeczeństwem.

Nieco inaczej ujmuje zasady opieki wychowawczej Marian Jakubowski, formułując je następująco :

- dostatecznie wczesna ingerencja w zaburzenia i nieprawidłowości;
- możliwie maksymalna kompensacja braków w życiu jednostki, grupy, środowiska;
- indywidualizacja;
- socjalizacja;
- konstruktywna adaptacja osobnicza i społeczna każdej jednostki;
- respektowanie harmonijnego dorastania do zadań.

Nieco inne podejście do ustalenia zasad proponuje Urszula Kamińska. Są one następujące :

- zasada odpowiedzialności za formalno-wychowawcze modyfikowanie sposobów zaspokajania potrzeb wychowanków;
- zasada wiary w możliwości wychowanka i kierowanie się szacunkiem dla jego osobowości;
- zasada zaufania wychowanków do swoich opiekunów;
- zasada kreowania wysokiej jakości środowiska życia wychowanków;
- zasada optymalnego stosunku do potrzeb oraz ciągłości i trwałości działań opiekuńczo-wychowawczych.

Próba dokonania syntezy rozważań na temat zasad prowadzi do przekonania, że wartościowe byłoby ich uzupełnienie o treści najbardziej aktualne, a wówczas wśród najważniejszych z nich należy wymienić takie, jak:

- **zasada respektowania praw dziecka**, w której wybrzmiewa dawny, ale wciąż aktualny głos klasyków pedagogiki dziecka (na przykład Korczakowskie wołanie o prawo dziecka do szacunku, do sprawiedliwego traktowania, do ochrony przed niesprawiedliwym traktowaniem – zarówno w rodzinie, jak i w placówce);
- **zasada optymalizacji zewnętrznych czynników warunkujących rozwój dziecka**, która podkreśla konieczność dostarczania podopiecznemu bodźców sprzyjających jego rozwojowi w kierunku osiągnięcia samodzielności;
- **zasada refleksyjnego zrównoważenia opieki i wychowania**, dotycząca konieczności uwzględniania wspólnego zakresu opieki i wychowania, jak również odrębnych ich

obszarów, która prowadzi do wzajemnej wymiany pomiędzy podopiecznym - wychowankiem a opiekunem- wychowawcą, co w istocie prowadzi do respektowania reguły wzajemności pomiędzy podopiecznymi;

– **zasada bezwzględnej akceptacji dziecka takim, jakie ono jest**, która (odwołując się do Korczakowskiej idei ochrony praw dziecka) dotyczy uznawania godności i wartości dziecka niezależnie od jego sytuacji życiowej, przy czym nakazuje jednocześnie warunkować akceptację dla jego zachowania (akceptowane winno być tylko zachowanie, które nie jest szkodliwe).

METODY

Sam termin **metoda** pochodzi od greckiego *méthodos*, co w dosłownym tłumaczeniu oznacza *drogę, sposób (sposób badania)*. W ujęciu prakseologicznym założeniem każdej metody jest dążenie do osiągnięcia celów. Metoda oznacza więc ogólny sposób postępowania, który wiedzie jej realizatora do osiągnięcia zakładanych celów. Zatem na gruncie praktyki pedagogicznej metoda utożsamiana jest właśnie z drogą postępowania wychowawczego wychowawcy wobec wychowanka (wychowanków).

METODY PRACY OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ :

(celowe i konsekwentnie stosowane sposoby postępowania wychowawczego opiekuna- wychowawcy wobec podopiecznego - wychowanka zmierzające do urzeczywistnienia założonych celów)

- zaspokajanie potrzeb podopiecznych poprzez **bezpośrednie pielęgnacyjne czynności opiekuna ;**
- tworzenie i utrwalanie **aktywnych warunków materialno--organizacyjnych i psychicznych** służących zaspokojeniu potrzeb podopiecznych;
- dostarczanie podopiecznym na co dzień **pozytywnych przykładów** samodzielności, radzenia sobie w życiu oraz zaradności w różnych sytuacjach (z uwzględnieniem zarówno możliwości opiekunów, jak i – przede wszystkim – zdolności podopiecznych do naśladownictwa);
- **wyjaśnianie** oraz **instruowanie** podopiecznych, w jaki sposób pozyskiwać przedmioty potrzeb, jak unikać zagrożeń i pokonywać trudności;
- **wdrażanie** podopiecznych (zawsze i od najmłodszych lat) do wielorakich form **indywidualnej i zespołowej samoobsługi;**
- inicjowanie i realizowanie różnych form **aktywności partnerskiej** w relacjach: opiekun–podopieczny;
- wspomaganie podopiecznych w tym, aby w pewnym momencie i w sprzyjających okolicznościach organizowali **całkowicie samodzielnie** swoje życiowe potrzeby i zdani byli tylko na własne możliwości;

– **przekształcanie czynności opiekuńczych w czynności pomocowe lub opieki w pomoc**, szczególnie w okresie przejściowym (na przykład w momencie przekraczania progu kończącej się opieki i rozpoczynającej się względnie pełnej samodzielności).

– **Metody bezpośredniego działania opiekuna (wychowawcy)**, które umożliwiają zaspokojenie różnorodnych potrzeb dzieci w sposób „bezpośredni”.
Opierają się one na indywidualnej relacji opiekuna-wychowawcy z dzieckiem i obejmują moralne, werbalne, mimiczne i odruchowo-emocjonalne zachowania opiekuna-wychowawcy. Metody te są najskuteczniejsze w odniesieniu do najmłodszych wychowanków, którzy wzorują swoje zachowania na zachowaniu opiekuna-wychowawcy (uczą się wszelkiego postępowania w drodze naśladownictwa, a przejęte od opiekuna-wychowawcy zachowania przenoszą – w drodze generalizacji – na szersze otoczenie i powtarzają je w innych sytuacjach).
W obrębie tej grupy metod odnaleźć można elementy metody modelowania czy metody perswazyjno-informacyjnej.

– **Metody stymulowania rozwoju samodzielności podopiecznych**, które realizowane są w drodze organizowania różnorodnych form samoobsługi podopiecznych (wychowanków) poprzez stawianie określonych wymagań, motywowanie do działania, kontrolowanie i korygowanie ich zachowania.
Metody te obejmują stwarzanie sytuacji stymulujących rozwój dzieci, umożliwiających nabywanie umiejętności prowadzących do osiągania coraz pełniejszej samodzielności wychowanków.

Metody, które są najczęściej stosowane w praktycznej działalności opiekuńczo-wychowawczej :

– **Metoda pracy z indywidualnym przypadkiem.** Metoda ta, polega na indywidualnym podejściu do każdej osoby (podopiecznego, wychowanka) i jej potrzeb determinowanych osobistą sytuacją. Opiera się na dokładnym rozpoznaniu cech wychowanka oraz jego możliwości rozwojowych i potrzeb, a także ewentualnych zagrożeń i wpływów środowiska społecznego, w jakim on funkcjonuje. To rozpoznanie (diagnoza) stanowi podstawę do zaplanowania i realizacji bezpośrednich oddziaływań stymulujących pożądany rozwój wychowanka oraz działań na rzecz zaspokojenia jego potrzeb. Metoda pracy z indywidualnym przypadkiem skoncentrowana jest na dążeniu do osiągnięcia przez wychowanka samodzielności;

- **Metoda pracy grupowej**, która ukierunkowana jest na włączanie wychowanka w relacje społeczne poprzez tworzenie i umacnianie więzi społecznych w małych grupach. Polega ona na tworzeniu grup wychowawczych, które stwarzają każdemu wychowankowi (podopiecznemu) możliwości uczenia się i współdziałania z innymi w realizacji różnorodnych funkcji życiowych.

Wśród metod indywidualnych można wymienić takie, jak:

– **Metoda modelowania** – która nazywana jest również metodą wzorowania, metodą działania własnym przykładem, metodą dawania dobrego przykładu lub po prostu metodą przykładu.
Jest metodą bezpośrednią i opartą w zasadzie na naturalnych relacjach międzyludzkich, co podkreśla Krzysztof Konarzewski, twierdząc, iż *Swoje wychowawcze znaczenie*

zawdzięcza modelowanie przede wszystkim pewnej bezpośredniości czy naturalności, z jaką kształtuje czynności wychowanka zgodnie z normami społecznymi. Mechanizm tej metody oparty jest na nieświadomym przyswajaniu sobie zachowań i postaw innych osób, gdyż każda jednostka skłonna jest do powtarzania postrzeganych sposobów postępowania osób ze swego najbliższego otoczenia.

Wśród warunków decydujących o skuteczności metody modelowania można zatem wymienić następujące: wiek dziecka, atrakcyjność przekazywanych przez model treści, zgodność zachowania modelu z jego deklaracjami. Natomiast trudności w stosowaniu metody wynikają głównie z rozbieżności między obszarem deklaracji a obszarem zachowań opiekunów oraz z braku właściwych wzorców zachowań.

- **Metoda perswazji** – która należy do metod bezpośrednich i jest realizowana poprzez zastosowanie takich środków, jak:

- przekazywanie informacji,
- tłumaczenie,
- rozmowa zmierzająca w kierunku zmiany postaw i zachowań.

Metoda perswazji pozwala zatem na korygowanie i wzbogacanie wiedzy podopiecznego-wychowanka, który nie zawsze rozumie znaczenie swojego zachowania, gdyż nie jest jeszcze na tyle dojrzały, aby patrzeć w dalszą przyszłość, i często nie umie przewidzieć konsekwencji własnych zachowań – stąd popełnia wiele błędów.

Metoda perswazji może być skuteczna, jeśli opiekun-wychowawca będzie przestrzegał pewnych warunków jej stosowania, w tym między innymi:

– będzie miał zdolności komunikacyjne i refleksyjnie się nimi posługiwał (chodzi tu o takie zdolności komunikacyjne, jak umiejętność słuchania oraz precyzyjnego formułowania komunikatów, w sposób adekwatny do możliwości percepcyjnych podopiecznego-wychowanka, czy też o stosowanie komunikacji zarówno werbalnej, jak i niewerbalnej, przy czym muszą być one wewnętrznie zgodne);

– będzie inspirował i **realizował otwarty dialog** z podopiecznym-wychowankiem (czyli sam będzie umiejętnie uzasadniał swoje racje, a jednocześnie pozwoli podopiecznemu-wychowankowi przedstawić jego własne argumenty, których – nie „zamykając się na wychowanka” – wysłucha);

– będzie gotów zrezygnować ze swojej dominacji wyrażanej w wypowiedzianych opiniach (nie będzie moralizował, **nie będzie krytykował i oceniał podopiecznego-wychowanka, a osądowi podda tylko jego zachowanie**).

– **Metoda zadaniowa** – która, będąc metodą właściwie pośrednią (wychowanie za pośrednictwem przydzielonego zadania), polega na powierzaniu podopiecznym-wychowankom zadań, co oznacza stawianie ich w sytuacjach problemowych – stwarza konieczność dokonania wyboru, podjęcia decyzji, znalezienia najskuteczniejszego sposobu rozwiązania zadania (problemu).

Metoda ta (określana również jako metoda prowokująca) prowadzi do ukształtowania u podopiecznego-wychowanka pożądanych konstruktywnych zachowań i postaw.

Obejmuje *„takie oddziaływania, które polegałyby na tym, że: wychowawca tworzy realne sytuacje, będące dla wychowanka wyzwaniem, to jest wymagające od niego podjęcia odpowiednich działań; działania te prowadzą zwrótnie do pożądanych zmian*.

Jednak aby metoda zadaniowa mogła przynieść oczekiwane efekty wychowawcze, muszą zostać spełnione określone warunki, które determinują jej skuteczność. Stosując zatem metodę zadaniową, opiekun-wychowawca musi pamiętać o tym, aby zadanie powierzane wychowankowi było dostosowane do jego możliwości wykonawczych. Należy uwzględnić przede wszystkim realne możliwości wychowanka i jego umiejętności, które będą mu niezbędne do realizacji zadania.

Metodę zadaniową można porównać do stawiania dziecku adekwatnych wymagań wychowawczych, które ponadto muszą być we właściwy sposób formułowane. Sposób samego określenia (sformułowania) zadania nie może budzić u wychowanka wątpliwości co do jego treści. Zatem ważny jest także sposób sformułowania zadania, tak aby na pewno było ono jasne i zrozumiałe. Ponadto informacja o zadaniu powinna zostać przekazana wychowankowi w odpowiedni sposób: jako propozycja, zachęta, prośba. Nie może być rozkazem, nakazem czy ostrym poleceniem, wówczas bowiem – zwłaszcza jeśli zadanie będzie dość trudne lub wychowanek będzie miał poczucie niesprawiedliwości w jego przydzieleniu – stanie się raczej źródłem oporu lub buntu, a nie motywem do poszukiwania rozwiązania.

Właściwie stawiane przed wychowankiem zadania, w odpowiedni sposób formułowane, stanowią między innymi możliwość samodzielnego podejmowania decyzji i powodują poczucie sprawstwa, które bardzo pozytywnie oddziałuje na zachowanie.

Kolejnym warunkiem skuteczności metody zadaniowej w wychowaniu jest odpowiednio wysoki poziom atrakcyjności zadania, gdyż to atrakcyjność zadania w znacznym stopniu powoduje zaangażowanie się wychowanka w jego realizację. Zadanie musi być również – po jego wykonaniu – sprawdzone i obiektywnie ocenione.

Spełnienie powyższych warunków skuteczności metody zadaniowej powoduje, że pogłębia się samodzielność wychowanka.

Największe trudności, jakie może mieć opiekun-wychowawca w posługiwaniu się metodą zadaniową, wynikają przede wszystkim z kłopotów z formułowaniem zadań, dostosowaniem stopnia ich trudności do możliwości wychowanka i – co jest szczególnie niekorzystne – ze skłonności do wyręczania wychowanka oraz z braku konsekwencji w egzekwowaniu wykonania zadania.

– **Metoda wzmocnień pozytywnych i negatywnych** – która, należąc do grupy metod bezpośrednich, w zasadzie może być rozpatrywana jako dwie różne metody: metoda stosowania wzmocnień pozytywnych oraz metoda stosowania wzmocnień negatywnych. Wydaje się jednak, że zarówno stosowanie wzmocnień pozytywnych, jak i stosowanie wzmocnień negatywnych warto traktować jako komponenty tej samej metody z uwagi na fakt, że są one ze sobą w specyficzny sposób powiązane (w określonych sytuacjach bowiem stosowaniem wzmocnień pozytywnych może być brak wzmocnień negatywnych, ale też brak stosowania wzmocnień pozytywnych nierzadko stanowi wzmocnienia negatywne).

Wzmocnienie pozytywne samo w sobie polega na stosowaniu – w odpowiedzi na zachowanie podopiecznego-wychowanka, które chcemy wzmocnić (pogłębić, utrwalić) – szerokiej gamy wzmocnień pozytywnych. Mogą nimi być na przykład:

- **pochwała** wyrażona w indywidualnym kontakcie lub wobec grupy wychowanków bądź całej społeczności placówki,
- **wymowny gest** - uśmiech, skiniecie głową, mimika wyrażająca akceptację,
- **przyznany przywilej**, czyli wzmocnienie niematerialne (wydłużenie czasu zabawy, pozwolenie na dodatkową przyjemność).

Stosowanie wzmocnień pozytywnych jako metody wychowawczej jest – wbrew pozorom – trudną sztuką, jeśli opiekun-wychowawca zamierza stosować ją efektywnie. Opiekun-wychowawca musi zdawać sobie sprawę z faktu, że wzmacnianie właściwych i pożądanых form zachowania dziecka staje się dla niego wskazówką, jak powinno się zachowywać. Jednak, aby być skutecznym, musi być stosowana w sposób adekwatny i konsekwentny, gdyż wybiórczość w stosowaniu wzmocnień pozytywnych lub brak uzasadnienia wzmocnienia rodzi niebezpieczeństwo rozwinięcia postaw konsumpcyjnych i roszczeniowych.

Natomiast **wzmacnianie negatywne** samo w sobie jest zastosowaniem tzw. usunięcia bodźca awersyjnego (negatywnego) na przykład: uniknięcie sytuacji nieprzyjemnej, uniknięcie poczucia niepewności, strachu- wszystko, co prowadzi do ich zmniejszenia ma charakter nagrody :

- konieczność wykonania zadania, którego dziecko nie lubi – np. sprzątanie,
- **utrata pozytywów** - np. niemożność wykonania ulubionej czynności, udziału w zabawach, **zawężenie swobody działania**.
- hiperpoprawność – np. konieczność naprawienia szkód np. posprzątanie po sobie,
- **time-out** –przerwa we wzmocnieniach, pokój wyciszeni, odizolowanie. Nie jest typową karą ponieważ osoba odizolowana od otoczenia nie uzyskuje żadnych nagród,
- **wygaszanie**- usunięcie uprzedniego wzmocnienia pozytywnego, np. nie zwracanie uwagi gdy dziecko krzyczy,
- wyrażania **dezaprobaty**,
- **upomnienie**,
- **stosowanie zakazu**,
- **ograniczenia przywilejów**,
- może w końcu oznaczać **odebranie przedmiotu**.

Wzmocnienie negatywne nie jest karą !!! Polega na usunięciu czegoś nieprzyjemnego po wykonaniu pożądanego działania.

Aby spełnić swoje zadanie, wzmocnienie negatywne powinno być:

- szybkie, krótkie, natychmiastowe (odroczone nie ma sensu),
- ograniczone pod względem intensywności,
- wiązać się tylko z zachowaniem i z sytuacją, której dotyczy,
- być reakcją na niepożądane zachowanie, a nie na osobowościowe właściwości dziecka,
- powinno polegać na sankcjach a nie na bólu fizycznym,
- nigdy nie powinno wynikać z potrzeby rozładowania negatywnych emocji u osoby je stosującej.

Reguły stosowania wzmocnień negatywnych:

- zbadać alternatywne możliwości,
- budować alternatywne zachowania,

- wzmocnienie pozwala wstrzymać zachowanie niepożądane, ale w tym samym czasie należy wywołać zachowanie konstruktywne i natychmiast je wzmocnić (np. pochwalić „niegrzeczne” dziecko, w momencie gdy zachowuje się poprawnie),
- próbować różnych wzmocnień, np. wygaszenie, czasowa izolacja, hiperkorekcja,
- stosować wzmocnienia mniej dotkliwe, np. głośne „Nie”, później przejść do procedur których dziecko nie lubi,
- zadbać, aby niepożądane zachowanie nie było mimowolnie wzmacniane, np. uwagą rówieśników,
- unikać zbyt długiego stosowania wzmocnienia negatywnego,
- przestrzegać zasady negatywnego wzmacniania tylko jednego zachowania w danym czasie, za to w wielu okolicznościach i przez różne osoby (unika się zróżnicowania zachowania w zależności od sytuacji),
- wzmacnianie negatywne wczesnych zachowań, zanim dojdzie do eskalacji,
- wzmocnienia negatywne powinny stanowić mniej niż 1% wszystkich oddziaływań,
- należy prowadzić zapiski, które pozwolą ocenić czy wzmacnianie jest skuteczne.

Przede wszystkim opiekun- -wychowawca musi pamiętać, że stosowanie wzmocnień negatywnych powinno dotyczyć zachowania dziecka, a nie jego samego, zatem absolutnie wykluczone są wszelkie wzmocnienia negatywne naruszające godność osobistą podopiecznego-wychowanka (kary fizyczne). Ponadto wzmocnienie negatywne powinno być dla dziecka zrozumiałe i przez nie zaakceptowane, w przeciwnym bowiem razie nie tylko wzbudzi poczucie krzywdy, ale również wywoła jego sprzeciw, a nawet bunt. Stosując wzmacnianie negatywne, opiekun-wychowawca powinien mieć świadomość, że niewłaściwie stosowanie wzmocnień pozytywnych może niemal prostą drogą prowadzić do powstania zaburzeń emocjonalnych.

System stosowania wzmocnień negatywnych powinien współistnieć z systemem stosowania wzmocnień pozytywnych, stąd za zasadne należy uznać łączne traktowanie obu tych metod. Zastosowane wzmocnienie negatywne, jako sygnał „źle”, musi być równoważone wzmocnieniem pozytywnym, które stanowi komunikat „dobrze, tak dalej”. Oczywiście nie należy tego stwierdzenia traktować zbyt dosłownie, to znaczy, że nie jest warunkiem skuteczności stosowanie obu wzmocnień jednocześnie (to by nie miało sensu), chodzi tu raczej o refleksyjne zrównoważenie obu rodzajów wzmocnień.

METODY GRUPOWE to metody polegające na organizowaniu przez opiekuna-wychowawcę oddziaływania kilku osób na jednostkę w celu zmodyfikowania postaw bądź zachowań. Zakładają one powodowanie zmian w zachowaniu jednostki poprzez bycie i działanie z innymi osobami (zmiany zachodzą we wszystkich jednostkach tworzących grupę). Są to metody oddziaływania pośredniego (za pośrednictwem grupy), zatem opiekun-wychowawca, oddziałując na grupę, jednocześnie oddziałuje na podopiecznego-wychowanka.

– **Metoda kształtowania odniesienia porównawczego** – polega na tym, że wychowawca tak kształtuje grupę wychowawczą (otoczenie społeczne wychowanka), aby wpływ grupy prowadził do pożądanych zmian w samym wychowanku i jego zachowaniu. Wychowawca zatem rezygnuje w tej metodzie z bezpośrednich oddziaływań wychowawczych, natomiast podejmuje oddziaływania skierowane na całą grupę wychowawczą, co prowadzi do tego, że wychowanek, dokonując obserwacji zachowania rówieśników, jednocześnie porównuje siebie do

innych członków grupy wychowawczej, definiuje samego siebie (kształtuje pojęcie siebie);

– **Metoda kształtowania ról i systemu norm grupowych** – jest metodą polegającą na takim zorganizowaniu grupy wychowawczej, aby wytworzył się w niej wewnętrzny podział ról stanowiący o zachowaniu poszczególnych jej członków. Podopieczni-wychowankowie, pełniąc określone role, oddziałują na siebie nawzajem i w ten sposób regulują swoje zachowanie. Obowiązujący w grupie wewnętrzny system norm grupowych stanowi punkt odniesienia do podejmowania przez podopiecznego-wychowanka określonych działań, które są zgodne z tym systemem. Opiekun-wychowawca świadomie realizujący proces opiekuńczo-wychowawczy musi zadbać o to, aby ów wewnętrzny system norm grupowych pozostawał w zgodzie z normami powszechnie akceptowanymi.

– **Metoda kształtowania grupowych wzorów** – jest to metoda pośredniego oddziaływania wychowawczego na jednostkę poprzez grupę jako całość. Rolą opiekuna-wychowawcy jest takie ukształtowanie grupy, aby przyjęła ona pożądany styl funkcjonowania, oparty na wzajemnym zaufaniu i życzliwości, polegający na wspólnym wykonywaniu zadań i obowiązków oraz spędzaniu czasu wolnego, z zastrzeżeniem marginesu na indywidualność każdego z członków grupy.

Bardzo ważne jest, aby opiekun-wychowawca nieustannie pamiętał, że chociaż metodyka pracy opiekuńczo-wychowawczej dostarcza mu dyrektyw i twierdzeń w zakresie stosowania metod, które są skatalogowane i dokładnie scharakteryzowane, jednak jednocześnie nie zamyka ich katalogu i nie przymusza opiekuna-wychowawcy do traktowania ich jako recepty na osiągnięcie założonych celów opieki i wychowania. Wręcz przeciwnie – opiekun-wychowawca, jako kreator teraźniejszości i przyszłości swoich podopiecznych-wychowanków, powinien nieustannie unowocześniać sposoby postępowania z nimi, dostosowywać je do potrzeb i możliwości każdego dziecka oraz grupy jako całości, zawsze jednak pamiętając, że dobro wychowanka winno być dla niego w działalności opiekuńczo-wychowawczej – dobrem najwyższym.

Wskazówki metodyczne sprzyjające rozwojowi u dzieci poczucia przynależności do grupy oraz zainteresowania innymi, przez organizowanie otoczenia tak, aby dzieci miały możliwość nawiązywania kontaktów z innymi osobami :

1| Wychowawca grupy z opiekunkami aranżują przestrzeń tak, żeby dzieci mogły wiedzieć, co robią inni, m.in. poprzez:

- podział sali na kilka stref wyposażonych w zróżnicowane zabawki i materiały, w których dzieci mogą podejmować różnorodne działania dostosowane do ich wieku i potrzeb rozwojowych – tak zwane kąciaki zainteresowań;
- zorganizowanie przestrzeni w sposób umożliwiający jej przekształcanie w odpowiedzi na aktualne zainteresowania dzieci, np. płotki lub duże klocki oddzielające strefy aktywności);

2| Opiekunka w relacjach z dziećmi stwarza sytuacje, w których mają one możliwość budowania poczucia przynależności do grupy, m.in. poprzez:

- rytuały codziennego przywitania i pożegnania;
- wspólnie realizowany harmonogram dnia, z powtarzającymi się zabawami integrującymi dzieci;
- aranżowanie wspólnych zabaw w kilkusobowym gronie;
- włączenie dzieci w dekorowanie sali;
- stwarzanie możliwości naśladowania innych dzieci i zabaw równoległych;
- modelowanie społecznych interakcji podczas zabaw z dziećmi, w których uczestniczy;
- zwracanie uwagi na sygnały zainteresowania dziecka innymi dziećmi i wspieranie nawiązywania relacji między dziećmi;
- wykorzystywanie wiedzy o zainteresowaniach i temperamencie dzieci do angażowania ich we wspólne zabawy.

Wskazówki metodyczne dla personelu sprzyjające poznawaniu i doświadczaniu otaczającego świata przez dzieci :

- zapewnienie dzieciom możliwości działania zarówno indywidualnie, jak i w małych grupkach czy w całej grupie;
- umożliwienie dzieciom zabaw w różnorodnych kąciach tematycznych uzupełnianych regularnie (np. raz na 7–14 dni) o nowe materiały, zabawki, przedmioty;
- modyfikowanie tematyki kąciaków zgodnie ze zmieniającymi się zainteresowaniami dzieci i ich aktualnymi potrzebami;
- zapewnienie, że dziecko decyduje, czym, w jaki sposób i jak długo będzie się bawić;
- stwarzanie możliwości dzieciom, żeby mogły brać udział w zajęciach zorganizowanych, ale nie naleganie na ich udział;
- organizowanie zabaw bazujących na bezpośrednim doświadczaniu i zabawie dzieci (np. poprzez udostępnianie im przedmiotów codziennego użytku, którymi mogą manipulować);
- dostosowanie czasu trwania zabaw do możliwości dzieci (zabawy trwają tak długo, jak długo dzieci są nimi zainteresowane);
- dostosowanie tematyki organizowanych zabaw do aktualnych zainteresowań dzieci;
- inspirowanie dzieci do poszerzania swojej wiedzy i umiejętności;
- stwarzanie dzieciom możliwości mierzenia się z trudnościami/nowościami w relacjach z przedmiotami/innymi dziećmi;
- stwarzanie dzieciom warunków i dawanie im czasu na eksperymentowanie oraz uczenie się na błędach;
- zapewnienie dzieciom dostępu do materiałów wzbudzających ich ciekawość świata, do przedmiotów codziennego użytku oraz materiałów naturalnych;
- zapewnienie dzieciom możliwości eksplorowania najbliższego otoczenia placówki;
- zapewnienie dzieciom warunków do obserwowania zmian zachodzących w przyrodzie.

Wskazówki metodyczne dla personelu, wspierające u dzieci rozwój gotowości i umiejętności porozumiewania się, z uwzględnieniem:

- 1 | mówienia do dzieci;
- 2 | aktywnego słuchania dzieci;

3 | wzbogacania słownictwa dzieci :

- dostosowywanie złożoności własnych wypowiedzi do poziomu komunikacji dziecka i nie infantylizowanie swojej komunikacji z dziećmi;
- obserwowanie i odpowiadanie na werbalne i niewerbalne komunikaty płynące od dzieci;
- używanie pytań zarówno otwartych, jak i zamkniętych, na które dzieci mogą dać krótką odpowiedź;
- używanie pytań rozszerzających lub inicjujących rozmowę w sposób budzący zainteresowanie albo działanie dziecka;
- czekanie na odpowiedź dziecka (werbalną lub niewerbalną), zanim przejdzie się do następnych pytań lub komentarzy;
- stosowanie różnorodnych form wypowiedzi (pytania, zdania twierdzące, wykrzyknikowe itd.);
- stosowanie wyjaśnień, aby pomóc dziecku zrozumieć dane zjawisko;
- rozszerzanie języka i słownictwa dzieci, za pomocą określeń opisujących dane zjawisko, sytuację czy przedmiot i łącząc je ze słowami, które dziecko zna;
- wypowiadanie się pełnymi, choć krótkimi zdaniami;
- rozwijanie rozmowy, utrzymującej dłużej uwagę dzieci przy danym temacie;
- angażowanie dziecka w słowną interakcję opartą zarówno na wspólnie dzielonym doświadczeniu, jak i osobistych doświadczeniach dziecka;
- wyraźne artykułowanie, modelowanie głosu, żeby wzmocnić zaangażowanie dzieci w rozmowę;
- używanie różnych słów z różnych kategorii (przedmioty, działania, uczucia, funkcje);
- częste stwarzanie dzieciom okazji do wspólnego czytania książek, oglądania ilustracji;
- podczas czytania zachęcanie dzieci do aktywności takich, jak: przewracanie kartek, zadawanie pytań, odpowiadanie na pytania, podążanie za rymami, powtarzanie znanych fragmentów;
- pokazywanie i opisywanie ilustracji w książkach, zachęcanie do rozmowy na temat treści i ilustracji;
- stwarzanie dzieciom okazji do samodzielnego oglądania książek;
- opowiadanie dzieciom różnych historii i bajek;
- objaśnianie znaczenia nowych słów przy wykorzystaniu gestów i mimiki;
- stosowanie uproszczeń (ale nie języka „dziecinnego”) w kontaktach z dziećmi jeszcze nie mówiącymi lub zaczynającymi mówić, używanie krótkich zdań.

Wskazówki metodyczne dla personelu, które wspierają rozwój fizyczny dzieci, uwzględniające:

- 1 | rozwój sprawności dzieci w zakresie małej motoryki;**
- 2 | rozwój percepcji zmysłowej dzieci;**
- 3 | rozwój sprawności dzieci w zakresie dużej motoryki :**

- dbanie o organizację sali oraz przestrzeni na zewnątrz w taki sposób, żeby dzieci miały wiele okazji do ćwiczenia umiejętności ruchowych;
- umożliwianie dzieciom codziennego kontaktu z materiałami dotyczącymi zmysłów; czucia, smaku, zapachu, wzroku, słuchu, propriocepcji i równowagi;
- zapewnienie dostępu do wody, piasku, ciastoliny, naturalnych materiałów o różnorodnej fakturze i zapachu, materiałów dźwiękowych;

- dbanie o to, aby natężenie dźwięków lub bodźców wzrokowych nie przytłaczało dzieci;
- zapewnianie w ciągu całego dnia różnorodnych aktywności sensorycznych stosownie do potrzeb dzieci – (uwaga: planowanie doświadczeń sensorycznych powinno zagwarantować dzieciom czas na zaangażowanie się i dzielenie się swoimi doświadczeniami i spostrzeżeniami z innymi);
- wspieranie niemowlaków w nauce kontrolowania ruchu ciała i nauce stania, czworakowania i chodzenia;
- stwarzanie niemowlakom możliwość samodzielnego badania różnorodnych obiektów, także własnych rąk i nóg oraz twarzy;
- stwarzanie niemowlakom możliwości eksplorowania przestrzeni, przez przenoszenie ich w różne miejsca, w których mają nowe wyzwania w dążeniu do interesujących je przedmiotów;
- bawienie się z dziećmi w zabawy ruchowe, podążanie za tym co robią dzieci (np. turlanie, czworakowanie);
- zachowywanie czujności co do bezpieczeństwa dzieci, ale bez powstrzymywania ich przed podejmowaniem nowych zadań ruchowych;
- stwarzanie dzieciom warunków do podejmowania nowych wyzwań związanych z przemieszczaniem się i uczeniem nowych umiejętności motorycznych w granicach akceptowalnego ryzyka;
- umożliwianie dzieciom wielokrotnego powtarzania i ćwiczenia konkretnych umiejętności ruchowych tak długo, jak długo są tym zainteresowane;
- dostarczanie dzieciom okazji do ćwiczenia siły i sprawności ruchowej;
- stwarzanie dzieciom możliwości ćwiczenia sprawności rąk, dłoni i palców, w szczególności przez zostawienie im czasu na zabawę i manipulację;
- umożliwianie dzieciom ćwiczenia koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. podczas jedzenia, ubierania się i codziennych czynności.

Wskazówki metodyczne dla personelu oraz niezbędne warunki umożliwiające dzieciom:

1 | działania twórcze;

2 | dostęp do wytworów kultury :

- wspieranie dzieci przez informacje zwrotne w czasie aktywności twórczych bez poprawiania ich i oceniania;
- zapewnienie dzieciom czasu na szukanie kreatywnych rozwiązań w ciągu całego dnia;
- stwarzania dzieciom możliwości do kreatywnych działań konstrukcyjnych (klocki, pudła, pojemniki);
- stwarzanie dzieciom okazji do tańczenia i śpiewania;
- zapewnienie w ciągu całego dnia dostępu do różnorodnych materiałów plastycznych, takich jak: kartki, kredki, mazaki, plastelina, ciastolina, nożyczki (dla najstarszych dzieci), klej;
- zapewnienie miejsca gdzie dzieci mogą swobodnie tworzyć;
- umożliwienie dzieciom rysowania i malowania na pionowych płaszczyznach (co najmniej wielkości A3) na wysokości ich wzroku;
- zapewnienie, żeby wśród materiałów do zajęć plastycznych dostępnych dla dzieci nie dominowały gotowe szablony (plansze, kolorowanki, karty do wypełniania);

- w organizowanych zajęciach plastycznych unikanie sytuacji, kiedy cała grupa dzieci robi to samo;
- koncentracja na procesie tworzenia, a nie na wyniku;
- dostarczanie dzieciom możliwości obcowania ze sztuką (rzeźbą malarstwem, rysunkami) o wysokiej jakości artystycznej;
- zapewnienie, żeby muzyka jakiej słuchają dzieci była wysokiej jakości (zarówno chodzi o jakość odtwarzania jak i repertuar);
- zapewnienie dzieciom dostępu do książek z szatą graficzną wysokiej jakości oraz do albumów ze zdjęciami;
- umożliwienie dzieciom aktywności twórczej na zewnątrz budynku – w naturze.

DYREKTOR
ZESPOŁU ZOBOKÓW
MIEJSKICH W RYBNIKU

mgr Sylwia Płukis